

Демиденко А.П.

Великий українець: Матеріали з життя та діяльності М. С.

В 27 Грушевського. [текст] / Демиденко А.П. – Київ: Центр учбової літератури, 2020. – 552 с.

ISBN 978-611-01-1800-2

Вперше під "дахом" однієї книжки зібрано такий многогранный і цінний матеріал про життя та діяльність Михайла Грушевського. "Хто такі українці і чого вони хочуть", "Звідки пішло українство і до чого воно йде", "Вільна Україна", "Якої ми хочемо автономії і федерації", "На порозі нової України" - ці та інші праці великого українця про українську державність і сьогодні актуальні й пророчі. Вперше друкуються разом усі три автобіографії, ряд невідомих листів, альбом унікальних фотографій М. С. Грушевського, документи про переслідування, імітацію розстрілів і обставини смерті нашого найбільшого історика, першого Президента України, генія українського народу.

ББК 63.3(2Ук)7г

ISBN 978-611-01-1800-2

© «Центр учбової літератури», 2020.

З М І С Т

Кравчук Леонід. Слово до читача	5
Розділ I. ЗА ВІЛЬНУ УКРАЇНУ!	7
Грушевський Михайло. «Самоотверженіє малороссіянь»	9
Грушевський Михайло. Про українську мову й українську справу	18
Грушевський Михайло. Шведсько-український союз 1708 р.	42
Грушевський Михайло. На українські теми. Видавнича криза	57
Грушевський Михайло. Хто такі українці і чого вони хочуть	61
Грушевський Михайло. Звідки пішло українство і до чого воно йде	76
Грушевський Михайло. Вільна Україна	95
Грушевський Михайло. Якої ми хочемо автономії і федерації	114
Грушевський Михайло. На порозі нової України	133
Універсали Української Центральної Ради	179
Розділ II. АВТОБІОГРАФІЇ	193
Свідокство про народження М. С. Грушевського	196
Грушевський М. С. Автобіографія, 1906 р.	197
Грушевський М. С. Автобіографія, 1914—1919 рр.	214
Грушевський М. С. Автобіографія, 1926 р.	220
Розділ III. ЛИСТИ	241
Листи М. Грушевського до І. Франка	244
Лист М. Грушевського до канадських українців	261
Лист М. Грушевського до секретаря ЦК КП(б)У С. В. Косіора	268
Лист М. Грушевського до голови Ради народних комісарів УСРР Х. Г. Раковського	275
Лист М. Грушевського до секретаря ВУЦВК О. І. Буценка	287
Лист М. Грушевського до Т. Починка	292
Листи М. Грушевського до М. Возняка	298
Розділ IV. МИТЬ — НА ВІКИ (Фотоальбом)	313
Розділ V. ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ	363
«Справа про висилки проф. М. Грушевського»	365
Антонович Марко. «Справа Грушевського» (Закінчення)	367
«Совершенно секретно»	380
Решодько Леонід. Повернення на Україну	381
«Ювілей академіка М. С. Грушевського 1866—1926»	393
Решодько Леонід. Двічі померлий	440
Крип'якевич Іван. Михайло Грушевський. Життя й діяльність	448
На честь 125-річчя з дня народження М. С. Грушевського	484
Шевченко Федір. Літописець і поборник України-Руси. Післямова	486
Демиденко Андрій. Коментарі та примітки	490
Словник	545
Список основних праць М. С. Грушевського	548

З політичного життя старої України: Розвідки, статті, промови.— К., 1917

Вільна Україна: Статті з останніх днів (березень — квітень 1917).— К., 1917

Звідки пішло українство і до чого йде.— К., 1917

Переяславська умова України з Москвою 1654 року.—2-ге вид.— К., 1917

Проект української конституції.— К., 1917

Середні віки Європи.— К., 1917

Українська Центральна Рада й її Універсали.— К., 1917

Хто такі українці і чого вони хочуть.— К., 1917

Якої ми хочемо автономії і федерації.— 3-тє вид.— К., 1917

Всесвітня історія в короткім огляді: В 6-ти т.— Петроград — К., 1917—1918

На порозі нової України: Гадки і мрії.— К., 1918

Початки громадянства (Генетична, соціологія).— Відень, 1921

Історія України: Приладнана до програми вищих початкових шкіл і нижчих класів шкіл середніх.— К.— Відень, 1921

Історія української літератури: В 5-ти т.— Відень — К., 1923—1927

З історії релігійної думки на Україні.— Львів, 1925

Під зорями.— Х., 1928

Дорогий Учителю,
щастливий товаришу!

Прими отсю скромну пам'ятку
на ознаку прихильності,
поважання і любові.

Нехай Божа Сила Тобі
хоч за частинку призгатає,
як Тобі належить за нову
пожертвувати Твою діяльність
на цій нещасливій землі!

Нехай Божа Сила Тобі
за дрібку грошей за провіду
у праці громади
та буде хоч малюю нагородою
за те прикроці, що прийшло
Тобі виміряти за твою
час від учнів і вчителів...

Ваш Франко

Володимир Натюк
Стефан Шляхавський

Львів, дня 1 лютого, 1906

Галичина і Україна: ЛНВ — Львів, 1906.— Річн. ІХ.
Т. XXXVI. Кн. XII

Национальный вопрос и автономия: Журн. Украинский вестник.— Спб., 1906.— № 1

Движения политической и общественной украинской мысли в XIX столетии.— Спб., 1907

З біжучої хвилі: Статті й замітки на теми дня 1905—1906 рр.— К., 1907

За український маслак (В справі Холмщини).— К., 1907

Освобождение России и украинский вопрос.— Спб., 1907

Про давні часи на Україні (популярна історія України з малюнками).— К., 1907

Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII віці.— К.— Львів, 1912

Байда-Вишневецький в поезії й історії.— К., 1909

Про батька козацького Богдана Хмельницького.— К., 1909

Коротка історія України.— К., 1910

Українці.— Спб., 1910

Ілюстрована історія України.— К.— Львів, 1911

Наша політика.— Львів, 1910

Про українську мову і українську школу.— К., 1912

Як жив український народ. Коротка історія України.— 2-ге вид.— Царгород, 1915

Матеріали до історії Кирило-Мефодіївського братства. Признання Кирило-Мефодіївців.— К., 1915

Україна, Росія й Турція: Збірник статей на турецькій мові.— Стамбул, 1915

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

СПИСОК ОСНОВНИХ ПРАЦЬ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО

(Прижиттєві видання)

Громадський рух на Україні-Руси в XIII віці: ЗНТШ, 1892.— Т. I

Южнорусские господарские замки в половине XVI века. Историко-статистический очерк: Журн. Университетские известия.— К., 1890.— № 2

Очерк истории Киевской земли от Ярослава до конца XIV в.— К., 1891

Барское староство. Исторические очерки.— К., 1894

Історія України-Руси: В 10-ти т.— Львів — К., 1898—1936

Хмельницький і Хмельниччина: ЗНТШ, 1898.— Т. XXIII

Кілька документів з життя Забузької Руси XVI в.: ЗНТШ, 1899.— Т. XXVIII

Матеріали до історії козацьких 1590-х рр.: ЗНТШ, 1899. — Тт. XXXI, XXXII

Очерк истории украинского народа.— Спб., 1904

Безглузда національна політика Росії: Журн. Діло.— Львів, 1905

Децентрализация и национальный вопрос.— Спб., 1905

К польско-украинским отношениям Галиции.— К., 1905

Конституційне питання і українство в Росії.— Львів, 1905

Українство і питання дня в Росії.— Львів, 1905

У драматичній історії нашого народу є величні постаті, яких ніколи не огорне темінь забуття, які завжди будуть з Україною, попри лихоліття і незгоди, байдужість і духовне зубожіння. До них насамперед слід віднести Михайла Сергійовича Грушевського — першого Президента України, найвидатнішого нашого історика, вченого світового рівня.

З товиці багаторічних перекручувань і замовчування повертаються не лише його ім'я й творчість, а й безцінний історичний досвід, нехтувати яким ми просто не маємо права.

Ми повинні бути сильними, вільними і багатими, щоб нас поважали; ми повинні бути миролюбними, щоб нас не боялись; ми повинні бути розумними, підприємлливими, щоб з нами шукали співробітництва; ми повинні бути справді демократичними, щоб допомагати своїм прикладом здобувати свободу іншим. Символічно, що в цьому ми також продовжуємо і розвиваємо ідеї Грушевського.

Ми позбавляємося нині «найтяжчого і найшкідливішого», за словами М. Грушевського, ярма: «добровільно прийнятого духовного чи морального закріпощення». Це духовне холуйство нав'язувалося українцям віками. Вбивалася наша національна самосвідомість, нищилися мова, культура, звичаї, що привело до крайньої межі духовного занепаду.

Наш священний обов'язок — забезпечити духовне відродження української нації,

гарантуючи водночас вільний національно-культурний розвиток усім національностям, що складають народ України.

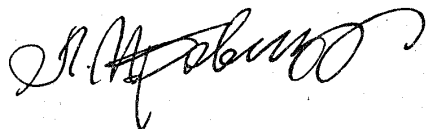
У цьому зв'язку особливо хотів би наголосити на баченні М. Грушевським засад національної політики. Він вважав, що Україна — не лише для українців, а для всіх, хто живе на Україні, а живучи — любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй, а не обирати, не експлуатувати для себе.

М. Грушевський єднав інтереси Західної України й України Східної. Він немовби вивищувався над політичними пристрастями, бо дав для українського народу національну ідею — історичну закономірність здобуття українським народом державності. Лише злагода дасть нам змогу побудувати нову, вільну, суверенну державу — державу народу і для народу, для його блага, процвітання, щастя.

Михайло Сергійович Грушевський поклав усе своє життя на вітар справи українського національного відродження, створення незалежної Української держави. В нашій пам'яті він назавжди залишиться і як автор монументального дослідження «Історія України-Руси», і як один з головних творців самої історії.

Доки жива Україна — житиме з нею в наших серцях талановитий і самовідданий її син — Михайло Грушевський.

ЛЕОНІД КРАВЧУК
Президент
України

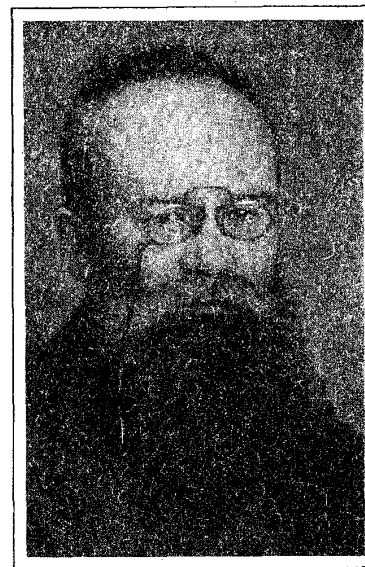

Полудневі — південні
Постулат — ствердження, що приймається без доказів
Правники-спеціалісти — юристи-правознавці
Преторіанці — наймані війська, гвардійці
Рекреація — канікули
Рескрипт — рішення, повеління, указ
Ріжних — різних
Розтічі — різнотечії
Руська історія — російська історія
Руська історія — українська історія
Санація — оздоровлення
Своїм поворотом — своїм поверненням
Сепаратизм — прагнення до відокремлення
Сізіфовий труд — важкий, виснажливий, але безплідний труд
Скуплення духу — єдність духу
Славістика — сукупність наукових дисциплін, що вивчають мови, історію, культуру і літературу слов'янських народів
Сливе — майже
Соїм — сейм
Справоздання — тут: скласти іспит чи здати конспект
Стоїчний — мужній у життєвих випробуваннях
Страшила значення — втратила значення
Субвенції — форми фінансової допомоги
Субординація — підлеглисть молодших працівників старшим, що ґрунтується на правилах службової дисципліни
Сугестія — навіювання
Схлібляючи — тут: догоджаючи
Схоластика — формальні, поверхові знання, пусті мудрування
Толерантність — терпимість
Тріада — триєдність
Уряди — тут: посади
Фессалія — історична область в Північній Греції
Фобія (фобство) — непоборний нав'язливий страх
Фронтиспіс — текст чи малюнок, вміщений на початку книги, перед титульною сторінкою
Цвітень — квітень
Шовінізм — проповідь національної винятковості, політика переслідування, пригнічення інших (малих) народів
Ювілянт — ювіляр

Заказний гетьман — тимчасово виконуючий обов'язки гетьмана
Засібрати товари — тут: наводнювати товари
Заховані статті — тут: відновлені статті
Зладить — підготувати
Ієрархія — послідовне розташування службових звань, чинів
 посад; суворий порядок підлеглості нижчих чинів вищим
Імперативний — такий, що вимагає беззастережного виконання
Індиферентизм політичний — байдужість політична
Інкримінувати — пред'являти звинувачення
Інсинуація — наклеп із метою компрометації
Історіографія — наука, що вивчає розвиток історичних знань
Клас — клас
Компензатою — компенсацією
Констатація — встановлення незаперечності існування якогось факту
 або явища
Корект — коректура
Корогва — назва бойового прапора в козацьких військах; знамено
Летаргічний стан — тут: бездіяльність
Локальний — місцевий, той, хто не виходить за визначені межі
Матура — іспит на атестат зрілості
Метрополія — держава, що володіє колоніями; назва держави
 щодо її околиць
Монографія — ґрунтовна наукова праця
Навні — тут: зовнішні відносини
На всі дефекти — тут: на всі недоліки
Нагінки — переслідування, утиски
Національне ренегатство — національне відступництво
Не завсіди — не завжди
Ненаручно — тут: незручно
Не повиннісьмо — тут: не треба
Нігілізм — нехтування всякими нормами, принципами
Нумізматика — наука про монети і медалі
Опінія громадська — тут: думка громадська
Осередніми — сусідніми
Отчина — Вітчизна
Палядіум (паладіум) — захист, оплот
Панегірист — той, хто безмірно щось хвалить
Під вашим проводом — під вашим керівництвом
Піетизм — глибока повага, шанобливе ставлення
Плян — план

Розділ I

За Більшу
Україну!

200

*Ми не на те поколіннями
боролися і страждали
за права нашого народу,
щоб з хвилию, коли його
права будуть здобуті,
поставити іншу мету —
приборкування слабших
народностей і панування
над національними
меншостями великої
української землі.*

М. Грушевський

С Л О В Н И К

- Акафіст* — християнський церковний хвалебний вірш, спів
Акцентувати — висловлювати згоду на пропозицію
Амальгама — суміш
Амуніція — спорядження
Анафема — відторгнення від церкви, прокляття
Анархистичними — анархічними
Апеляція — оскарження, звернення за підтримкою до суду,
авторитетної установи
Арбалет — удосконалений лук, самостріл
Белетристика — художня література
Борше — тут: швидше
Вакації — канікули
Вакханалія — дикий розгул, оргія
Вийвка — виключення
Висилювати хист — віддавати хист
Віля — вілла
В міні — в мені
Волощина — Румунія
Гегемонія — керівництво, що його бере на себе який-небудь клас
або держава щодо інших класів, держав
Геральдисти — фахівці, що вивчають і пояснюють герби
Гльотика — мова
Горожанська війна — громадянська війна
Грейцар — крейцер
Депортація — примусове виселення
Догмат — термін для позначення понять, ідей, вчень, які
вважаються істинними за будь-яких умов
Дорогими клейнодами — тут: коштовні речі, дорогоцінності
Доручений — тут: вручений
Дотичить мені — тут: стосується мене
Евентуально — можливо у якомусь випадку, за певних обставин
Екзекуція — тілесне покарання
Емфаза — виразність
Етнологія — наука, що вивчає загальні закони розвитку культури
народів
Зав'язали його — тут: створили його